

Tema

Dansens og musikkens rødder 67

Om Bro, bro, brille

af Kjeld Nørgaard

Inden for Danske Folkedansere anser vi naturligt nok dansen for at være et meget væsentligt element i den fortidige folkelige kultur. Det var den også, men der var mange andre aktiviteter, som også havde en væsentlig plads i det sociale samvær. En af dem, der ligger meget tæt på vores hovedinteresse, er sanglegene. Som omtalt i sidste nummers artikel om "Nu er det jul igen" var sanglegene tilbage i 1700-tallet en meget væsentlig del af det sociale samvær. I løbet af de følgende par århundrede mistede legene deres betydning i den "voksne" verden og benyttes i dag stort set ikke udenfor børnenes verden. Mange af de sanglege nutidens børn kender har de lært i arrangerede situationer f.eks. i børnehaven, men der findes stadig meget gamle lege som børnene i hvert fald til dels lærer af hinanden og som altså den dag i dag i princippet kan findes i en flere hundrede år gammel ubrudt tradition.

Om dette skriver H.F. Feilberg i 1905: "Nu skulle man jo tro, at børnenes lege var som deres meste færd, frugter af øjeblikkets indskydelser, indfald som fødtes med hver ny slægt og som glemtes, når de, der legede, voksede fra børnenes interesser eller tankegang. Men det er ingenlunde tilfældet, tværtimod: jeg ser mine børn væsentlig lege de samme lege, jeg har leget som barn, uden at jeg har lært dem at lege, og det viser sig, at det er lege, der kan føres meget langt tilbage i tiden...; en af disse er bro-brille-legen".

»Vil du til Sol eller Maane?«

I ovennævnte artikel har Feilberg samlet et umådeligt stort antal varianter af legen fra stort set hele Europa. Nogle af legene har kun en perifer lighed med den danske, men indeholder dog til dels de samme motiver.

Denne store udbredelse er i sig selv et indicium for en høj alder. Legen har haft god tid til at blive spredt og er samtidig kommet til at fremstå i utallige udgaver.

Feilberg kan ikke datere legen særligt præcist, men henviser til nogle kilder der med lidt god vilje kan føre den tilbage til omkring 1500-tallet. Om de pågældende kilder faktisk handler om en variant af bro-brille-legen er dog meget usikkert.

I Danmark har der også eksisteret en mængde varianter af legen og, hvad der også er ganske interessant, der har også visse steder været brugt en anden melodi end den nu udbredte².

Hvornår legen er kommet til Danmark er svært at sige. Grüner-Nielsen mener, at den tidligste omtale kan spores i en tekst fra omkring 1730 hvor der i en opremsning af en masse lege omtales en leg hvor "sol og måne" udfører en styrkeprøve³. Det kan godt være slutningen af bro-brille der sigtes til, men det behøver ikke være tilfældet.

Teksten i mange gamle sanglege er, ved overleveringen gennem generationer af børn, blevet noget dunkel. Hvis der har været ord eller vendinger som børnene ikke har forstået, har de bare sunget noget andet, og på den måde kan den oprindelige mening med tiden fuldstændig forsvinde.

Den første linie i bro-brille-legen har oprindeligt lydt "Bro, bro, brede". Der har altså oprindeligt været tale om en bro af en vis størrelse. Dette stemmer også overens med legens opstilling, hvor to personer netop former en bro med armene.

Hvorfor "ringer klokken elleve" i næste linie?

Her har teksten tilsyneladende ikke ændret sig i tidens løb. Da klokken tolv i mange dramatiske sammenhænge markerer et skæbnesvangert tidspunkt, er klokkeslettet elleve nok blot en forvarsel om, at der snart vil ske noget drastisk.

Hvorvidt den næste del af teksten sigter til noget bestemt er ikke til at sige, men man ser tydeligt kejseren for sig, der står på sit sorte og hvide slot og (måske?) ser ud over sin hær. I hvert fald får soldaterne (krigsmanden) umiddelbart derefter at vide, at der er fare på færde, og at en af dem snart skal dø! Herefter stiger legens dramatik gen-

Bro, Bro. Brille. Klokken ringet el-le-ve. Key-se-ven staar naa sid høj-e-ste.

Slot, saa hvidt som et Kridt, saa sort som et Kul. Ja-re, fa-re Krigsmand Dø-den

skal du li-de. Den, der kommer al-ler-sidst, skal i den sorte Gry-de.

Feilbergs opfat- telse er, at hele sce- nariet i sanglegen er præget af middelalderlige forestillinger og at legens oprindelse altså kan føres til- bage til denne tidsalder.

nem de sidste tre verselinier indtil den soldat, der må lide døden, er udvalgt.

I den sidste del af legen, hvor den døde skal vælge side, vælger man i dag ofte mellem to tilfældige emner (æble eller pære, appelsin eller banan, hund eller kat), men i de gamle legebeskrivelser valgte man mellem sol eller måne. Det er et valg der i følge Feilberg kendes fra mange euro- pæiske lege. Solen og månen har antagelig oprindeligt været symboler for "det gode" og "det onde". Dette er også afspejlet i en svensk variant af bro-brille-legen, hvor den tilfangetagne bliver spurgt "Vil du til Gu'far eller til Fan". Det er altså (måske!) slet ikke nogen helt ligegyldig kappestrid der står mellem de to hold til sidst, men intet mindre end en kamp mellem "det gode" og "det onde"

I følge en anden teori er legen endnu ældre. I følge denne skulle legen oprindeligt have illustreret de dødes ridt over Gjallarbroen, som er den bro der i den nordiske my- tologi fører over åen Gjall, der skiller de levendes verden fra de dødes¹. Fortolkningen forekommer temmelig usandsynlig og uunderbygget, og det skal retfærdigvis nævnes, at Thuren, der bringer den på bane, ikke argu- menterer for dens rigtighed.

Referencer

- ¹ H. F. Feilberg: Bro-Brille-Legen. Artikel i "Svenska landsmål ock svensk folklif". Hæfte 2, 1905
- ² S. Tvermose Thyregod: Danmarks Sanglege. Det Schönbergske Forlag, 1931
- ³ H.Grüner-Nielsen: Julestuer og Julestuelege i Danmark på Holbergs tid. Artikel i "Sprog og Kultur, andet bind. Universitetsforlaget i Aarhus 1932
- ⁴ Hjalmar Thuren: Vore Sanglege. Artikel i Danske Studier, første hæfte. Det Schubothenske Forlag 1908